

Når stod du sist i en rollekonflikt som psykolog?

Sissel Garnes

Kristian Utrimark

illustratør

SISSEL GARNES er medlem i Fagetisk råd (FER) i Norsk psykologforening og jobber som psykolog i Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) i Bergen kommune. FOTO: Stine Kolaas Nash

I løpet av 2021 behandlet Fagetisk råd flere klagesaker der det ble stilt spørsmål ved om psykologen gjennom sitt arbeid hadde brutt det etiske prinsippet om rollekonflikter (EPNP II.4 Integritet, underpunkt Rollekonflikter og utnyttning). Sakene har blant annet omhandlet psykologer i vennsksapsrelasjoner til klienter, psykologer som fungerer både som sakkyndig og behandler i samme sak, og psykologer som benytter en klients sak for å fremme egne behov og meninger knyttet til andre hjelpeinstanser og deres kompetanse.

Prinsippet om rollekonflikter vil ofte komme til anvendelse i situasjoner der psykologer beveger seg fra en profesjonell og over i en privat rolle overfor klienter. Eksempler på privatisering av relasjonen mellom psykolog og klient kan være at det utvikler seg vennskap og kontakt på fritiden, eller at psykologen som privatperson selger ulike varer til klienten. De fleste av oss vil forhåpentligvis raskt vurdere dette som ugreit sett i forhold til den profesjonelle rollen vi skal fylle.

Prinsippet omhandler også muligheten psykologer har til å misbruke og utnytte klientrelasjoner, som er basert på tillit og avhengighet i en ujevn maktbalanse. Den siste tidens mediefokus på psykologer som utnytter behandlerrollen og terapirommet til å begå seksuelle overgrep mot klienter, er, i tillegg til å være åpenbare lovbrudd, grelle eksempler på nettopp dette.

Prinsippet om rollekonflikter er imidlertid også relevant i situasjoner der man som psykolog beveger seg mellom ulike profesjonelle roller. Kanskje vil disse rollekonfliktene ofte være vanskeligere å oppdage for den enkelte psykolog fordi det tross alt dreier seg om definerte roller man er vant til å veksle mellom i jobbsammenheng. Mange psykologer i privat praksis vil for eksempel kunne påta seg oppdrag både som sakkyndig og som terapeut – men er det etisk forsvarlig å bevege seg fra en rolle som sakkyndig til en rolle som terapeut i en og samme sak, selv om begrunnelsen er at psykologen vurderer situasjonen og personens hjelpebehov som akutt?

Det er lett å leve seg inn i og ha forståelse for at behovet for å hjelpe kan kjennes presserende for psykologer i mange ulike situasjoner. Prinsippet om rollekonflikter maner oss imidlertid til hele tiden å være bevisste og reflektere rundt nettopp egne behov, holdninger og vurderinger. Er situasjonen så akutt at hjelpen må gis av akkurat deg, eller kan andre psykologer og instanser gi mer kvalifisert hjelp innen mer hensiktsmessige rammer? Er din «ferndiagnostisering» av tidligere partner og kritiske kommentarer til barnevernets vurderinger til beste for din klient, eller kan dette medføre en mer tilspisset situasjon og større belastning for din klient på sikt?

Prinsippet om rollekonflikter er imidlertid også relevant i situasjoner der man som psykolog beveger seg mellom ulike profesjonelle roller.

Sammenblanding av ulike profesjonelle roller fra psykologens side kan medføre at psykologens habilitet og objektivitet i de ulike rollene svekkes gjensidig og at det reduserer muligheten til å utføre psykologfaglig arbeid knyttet til de ulike rollene på en tilfredsstillende måte. Det påligger videre psykologen et ansvar for å sikre kontinuitet i tjenester for sine klienter, og dermed også et ansvar for ikke å starte oppfølging man ikke kan ta følge opp over tid.

Psykologen har også ansvar for å sikre klienters rett til informasjon, medvirkning og samtykke dersom man går inn i en endret rolle i en sak. Retten til informasjon, medvirkning og samtykke kan berøre flere parter, inklusive barn, foresatte og oppdragsgivere.

Etisk refleksjon rundt temaet rollekonflikter kan med andre ord bidra til å aktualisere andre prinsipper i EPNP, eksempelvis knyttet til ansvar og respekt. Som hovedregel bør man som psykolog unngå å påta seg ulike roller innen samme sak.